

**ПРАВИЛНИК ЗА РАД
СА ОГЛЕДНИМ ЖИВОТИЊАМА
УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ
(пречишћен текст)**

Донет на седници Савета Универзитета у Новом Саду одржаној 5.7.2011.године
Ступио на снагу: 13.7.2011.
Измене и допуне:15.11.2013, 17.3.2014, 19.5.2017. и 11.6.2020. године

Број: 07-171/1

Датум: 11.6.2020. године

На основу члана 48 став 1 тачка 14 Статута Универзитета у Новом Саду број 01-173/1 од 13. фебруара 2019. године, сагласно члану 138 Закона о ветеринарству („Сл. гласник РС” бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 - др. закон) и Закону о добробити животиња („Сл. гласник РС“ бр. 41/2009), на предлог Сената Универзитета у Новом Саду, Савет Универзитета у Новом Саду на 12. седници одржаној дана 05. јула 2011. године, са изменама и допунама усвојеним на 4. седници одржаној дана 15. новембра 2013. године, 8. седници одржаној дана 17. марта 2014. године, 14. седници одржаној 19. маја 2017. године и 11. јуна 2020. године, доноси

ПРАВИЛНИК ЗА РАД СА ОГЛЕДНИМ ЖИВОТИЊАМА УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Правилник за рад са огледним животињама Универзитета у Новом Саду (у даљем тексту: Правилник) дефинише: заштићене животињске врсте, експерименталне процедуре (етичке и неетичке), принципе етичности експерименталног рада на животињама, оспособљеност истраживача за такав рад, састав и начин формирања Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња на Универзитету у Новом Саду, као и делокруг рада, задатке и правила рада исте (у даљем тексту: Етичка комисија), поступак добијања мишљења за експериментални рад на животињама од стране Етичке комисије, као и поступак у случају непоштовања правила рада Етичке комисије и одлука донетих на основу Правилника.

II ЗАШТИЋЕНЕ ЖИВОТИЊСКЕ ВРСТЕ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Члан 2

Под заштићеним животињским врстама се сматрају сви кичмењаци, осим човека, који су у стању да осете бол, патњу, страх и стрес (у даљем тексту: огледне животиње), укључујући и њихове развојне облике.

Члан 3

Етичке експерименталне процедуре подразумевају поступке манипулације са експерименталним животињама које се користе у научноистраживачке и биомедицинске сврхе и имају за циљ да створе нова знања из области биомедицине и тако допринесу општем развоју науке, а могле би да проузрокују повреде, патњу, бол, страх и стрес животињи, наруше здравствено стање и изазову трајно или привремено нарушавање физичке, психичке и генетичке целовитости животиња, као и смрт животиње.

Интервенције на животињама којима се нарушава физичка, психичка, односно генетичка целовитост животиња може да обавља само ветеринар и овлашћени научни радник.

Члан 4

Етичке експерименталне процедуре подразумевају и процедуре намерног жртвовања експерименталних животиња у циљу добијања изолованих органа или усмрћивања на крају експеримента.

Лишавање животиња живота обавља се на хумани начин према процедурама које проузрокују тренутну и сигурну смрт.

Надлежни министар прописује ближе услове и средства за лишавање животиње живота.

Члан 5

Неетичке експерименталне процедуре су све манипулације на експерименталним животињама које могу изазивати бол, патњу, трајно оштећење или смрт, а немају за циљ стварање нових знања из биомедицинских наука и не доприносе развоју науке.

У неетичке експерименталне процедуре спадају демонстрације већ познатих знања на експерименталним животињама, осим у случајевима у којима је укључивање животиња неизбежно у постизању едукативних циљева. Уместо тога препоручује се коришћење компјутерских симулација и других општеприхваћених дидактичких метода рада.

Члан 6

Употреба животиња у оквиру практичне наставе на основним, мастер, специјалистичким и докторским студијама, у изузетним случајевима, када се процени да циљ едукације не може да се постигне на други начин, могућа је на захтев одговорног наставника, уз сагласност одговарајуће катедре, уз Стручно мишљење Етичке комисије и на основу решења надлежног министарства којим се одобрава спровођење огледа на експерименталним животињама.

Члан 7

Правилник не разматра поступке обележавања експерименталних животиња које могу да изазову тренутни бол, испитивање нових ветеринарских препарата и друге ветеринарске поступке који се спроводе у циљу дијагностике обољења (ветеринарски тестови) и лечења животиња, као и контролу квалитета, ефикасности и нешкодљивости лекова која се спроводи у складу са Европском Фармакопејом.

Члан 8

При планирању експерименталног рада на експерименталним животињама потребно је придржавати се следећих принципа етичности:

- Принцип замене: где год је могуће, уместо експеримента *in vivo* на заштићеној врсти, користити алтернативне експерименталне моделе *in vitro* (нпр. ћелијске културе, изоловани органи, микроорганизме) и компјутерске симулације.
- Принцип редукције: користити најмањи могући број експерименталних животиња придржавајући се статистичких процена.
- Принцип усавршавања квалитета: усавршавати огледне процедуре до степена на којем је могуће потпуно избећи или умањити непријатна телесна и емоционална искуства животиња у огледу. Осигурати коришћење здравих животиња, животиња одговарајуће врсте и узраста које морају бити прописно узгојене и чуване, и по могућству сродне. Све животиње треба набављати из регистрованих узгајалишта. Обавезно је коришћење одговарајућих статистичких метода при процени резултата. Експериментални протокол мора да антиципира научно валидан одговор на постављене циљеве истраживања.

III ИСТРАЖИВАЧИ

Члан 9

Истраживачи треба да буду обучени за рад на експерименталним животињама. Захтевани степен квалификованости зависи од самог експерименталног протокола. Истраживачи су дужни да поднесу доказ о обучености за рад на експерименталним животињама (сертификат о одслушаном курсу у земљи или иностранству која се бави научно-истраживачким радом и поштује сличне или оштрије прописе од прописа које дефинише Правилник).

Искусни истраживачи могу доказати компетентност подношењем већ објављених радова у међународним часописима.

IV ЕТИЧКА КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ ДОБРОБИТИ ОГЛЕДНИХ ЖИВОТИЊА

IV. 1. НАДЛЕЖНОСТ

Члан 10

Етичка комисија утврђује начин спровођења огледа на животињама у складу са Законом о добробити животиња:

- обавља стручну контролу над спровођењем огледа;
- на основу доступних информација обавештава лица која спроводе огледе на животињама о одржавању обука и семинара о добробити животиња;
- даје стручна мишљења министру о етичкој и научној оправданости спровођења огледа;
- подноси редовне годишње извештаје надлежном министру.

IV.2. САСТАВ И НАЧИН ФОРМИРАЊА

Члан 11

Етичка комисија се састоји од по једног представника правног или физичког лица које врши огледе на животињама, а уписано је у Регистар за огледе на животињама које води Министарство за пољопривреду, ветеринара практичара, ветеринара са искуством у узгоју огледних животиња (који могу бити представници организације које спроводе огледе на животињама), стручњака са искуством примене статистике у истраживањима, једног представника удружења односно организација чији циљеви су усмерени на заштиту добробити животиња и истраживача из сродних научних области.

Најмање трећина чланова Етичке комисије морају бити лица која нису запослена у научноистраживачкој организацији, односно другом правном лицу која спроводе огледе на животињама.

Број чланова Етичке комисије је за половину већи од броја регистрованих институција које врше огледе на животињама на подручју Новог Сада.

Сваки члан Етичке комисије има свог заменика, који у случају оправдане спречености члана присуствује седници и пуноправно учествује у њеном раду.

Чланове и заменике чланова Етичке комисије именује Сенат, на обједињен предлог председника Етичке комисије.

Члан 11а

Чланове и заменике чланова Етичке комисије у установама које изводе огледе на животињама предлажу наставно-научна већа, односно научна већа тих установа, на захтев председника Етичке комисије, а именује их Сенат Универзитета у Новом Саду.

Истраживачи чланови и заменици чланова Етичке комисије морају имати научне квалификације и искуство у раду на огледним животињама.

Члан 11б

Члана и заменика члана Етичке комисије ветеринара практичара предлаже Регионална ветеринарска комора Јужно-бачког округа, на захтев председника Етичке комисије, а именује га Сенат Универзитета у Новом Саду.

Члан 11в

Члана и заменика члана Етичке комисије који представља ширу друштвену заједницу предлажу невладине организације које се баве заштитом животиња, на захтев председника Етичке комисије, а именује га Сенат Универзитета у Новом Саду.

Члан 11г

Чланове и заменике чланова Етичке комисије и то: стручњака са искуством примене статистике у истраживањима и истраживача из сродних научних области, предлаже Етичка комисија, а именује их Сенат Универзитета у Новом Саду.

Члан 11д

Мандат чланова и заменика чланова Етичке комисије траје три године са могућношћу још два избора (без обзира да ли за члана или заменика члана).

Члану и заменику члана Етичке комисије престаје мандат пре истека времена на који је изабран на лични захтев, ако не испуњава дужности члана, односно заменика члана Етичке комисије или ако грубо повреди закон, Статут Универзитета у Новом Саду или други општи акт Универзитета.

Одлуку о разрешењу доноси Сенат Универзитета, већином гласова од укупног броја чланова.

Уколико члан, односно заменик члана Етичке комисије више од три пута узастопно неоправдано изостане са седнице комисије, председник Етичке комисије може предложити Сенату замену члана.

IV.3. НАЧИН РАДА

Члан 12

Радам Етичке комисије руководи председник, а у случају његовог одсуства радом руководи потпредседник.

Административне послове за Етичку комисију обавља службеник, задужен за те послове од стране Универзитета у Новом Саду.

Председник и потпредседник Етичке комисије се бирају из реда чланова комисије већином гласова укупног броја њених чланова.

Мандат председника и потпредседника траје три године са могућношћу још једног избора.

Члан 13

Одлуке Етичке комисије доносе се на седницама већином гласова укупног броја чланова.

На седницама је потребно присуство већине од укупног броја чланова Етичке комисије.

Седнице Етичке комисије одражавају се по потреби, али најмање два пута годишње. Председник, односно потпредседник Етичке комисије је у обавези да најмање недељу дана пре одржавања седнице, електронским путем обавести чланове комисије о дневном реду и приспелим захтевима за давање стручног мишљења о етичкој и научној оправданости спровођења огледа на животињама.

Изузетно, председник Етичке комисије може одлучити да сазове седницу која ће се одржати електронским путем у случају када је неопходно да се одређена питања из надлежности Етичке комисије хитно разматрају и о њима гласа, због чега би заказивање и одржавање седнице по редовном поступку довело до штетних последица.

У случају из става 4 овог члана, председник Етичке комисије упознаје чланове о неопходности одлучивања електронским путем и упознаје их са предлогом мишљења.

У случају из става 4 овог члана, одлука се сматра донетом ако се за исту изјасни већина чланова Етичке комисије.

У случају да се било који члан Етичке комисије успротиви давању мишљења електронским путем или изрази одређену дилему, постави питање, односно тражи дискусију по тој тачки дневног реда, исти предлог се скида са дневног реда електронске седнице и разматра се на редовној седници.

Записник са седнице одржане електронским путем се увек мора усвојити на редовној седници.

У доношењу одлука Етичке комисије поштује се принцип о избегавању сукоба интереса, односно протокол не сме да оцењује истраживач који учествује у предложеном пројекту.

При доношењу стручног мишљења Етичке комисије о научној оправданости спровођења огледа, треба узимати у обзир мишљења истакнутих научних радника, који имају објављене научне радове у међународним часописима (налазе се на ISI листама) из уже научне области истраживања, који су настали на основу истраживања на огледним животињама.

У ДАВАЊЕ МИШЉЕЊА О РАДУ СА ОГЛЕДНИМ ЖИВОТИЊАМА

Члан 14

Етичка комисија је обавезна да по захтеву за издавање стручног мишљења, у року од 45 дана од закључног термина за предају захтева, изда стручно мишљење о прихватљивости експерименталног протокола у писаној форми.

Ако захтев из става 1 овог члана није потпун Етичка комисија писмено или електронским путем обавештава предлагача да захтев допуни траженим подацима у року од 30 дана од дана пријема обавештења.

Рок из става 1 овог члана не тече од дана када Етичка комисија од предлагача затражи додатне податке и наставља да тече од дана достављања затражених података.

У случају да је мишљење позитивно, Етичка комисија упућује стручно мишљење надлежном министарству, које издаје решење о одобрењу спровођења огледа на животињама.

Стручно мишљење из става 1 овог члана мора садржати: име пројекта, име главног истраживача, адресу лабораторије где ће се изводити експериментални рад, одобрену огледну

животињску врсту, мишљење о етичкој и научној оправданости спровођења огледа и потпис председника Етичке комисије.

Етичка комисија је дужна да архивира документацију и мишљење из става 1 и да све чува најмање пет година.

Члан 15

Захтев за издавање стручног мишљења Етичке комисије и решења о одобрења спровођења огледа на експерименталним животињама мора да садржи следеће податке:

1. Наслов, опис поља истраживачког рада који је написан на јасан и недвосмислен начин, како би се разумео циљ истраживања, детаљно описан експериментални дизајн и статистичке методе које ће бити коришћене за процену добијених резултата као и очекиване резултате. Мора се нагласити време неопходно за реализацију пројекта, његова сврха (мастер рад, докторска дисертација, научни рад, претклиничко испитивање лека и др.) и извор финансирања (пројекти Министарства за науку и технолошки развој републике Србије, пројекти Покрајинског секретаријата за науку и технолошки развој, међународни пројекти, научни фондови у ЕУ, фармацеутске куће и др.).

2. Предности и значај спровођења огледа, потенцијалне опасности и непријатности за огледне животиње, као и критеријуми тежине односно инвазивности огледа

3. Детаљан опис материјала и метода рада

4. Доказе о постојању алтернативних метода спровођења огледа и разлоге због којих се они не спроводе

5. Врсту животиња по фазама, сој, порекло, узраст и услови држања током експеримента / стандардни лабораторијски услови – температура, влага, осветљење просторије, режим исхране и појења/, планиран укупан број животиња које ће бити коришћене у експерименту уз валидно статистичко образложење. Специјално образложити уколико се планира вишеструко коришћење исте експерименталне животиње у експерименту.

6. Врсте и дозе анестетика и аналгетика који ће се употребљавати. Уколико су предвиђене хируршке процедуре на животињама, потребно их је детаљно описати, као и постоперативну негу, навести врсте и дозе анестетика и аналгетика. Посебно нагласити планирање коришћења миорелаксанта и под којим условима.

7. Опис очекиване реакције животиња

8. Опис могућих негативних утицаја огледа на животиње, тежине и дужине трајања таквих утицаја, методе које ће се предузети да би се такви негативни утицаји ублажили или избегли

9. Начин лишавања огледних животиња живота, ако се врши у току или на крају огледа, и место одлагања животињских лешева.

10. Име лица које је задужено за заштиту добробити огледних животиња и његову стручну оспособљеност

11. Податке о главном истраживачу и сарадницима која учествују у спровођењу огледа: кратка истраживачка биографија главног истраживача, тачна задужења сарадника и потврда о обучености за експериментални рад на животињама како главног истраживача тако и осталих сарадника.

12. Уколико процени за неопходно, Етичка комисија може тражити додатне информације од подносиоца захтева.

VI ПОСТУПАК У СЛУЧАЈУ НЕПОШТОВАЊА ПРАВИЛА РАДА ЕТИЧКЕ КОМИСИЈЕ И ОДЛУКА ДОНЕТИХ НА ОСНОВУ ОВОГ ПРАВИЛНИКА

Члан 16

Етичка комисија, преко својих чланова обавља стручну контролу над спровођењем огледа, у циљу контроле поштовања Правилника, и дужна је да поднесе писмени извештај који ће бити архивиран заједно са осталом документацијом.

Етичка комисија дужна је да без одлагања наложи прекид спровођења огледа ако утврди да се у току извођења огледа на животињама поступа супротно одредбама Закона о добробити животиња и да о томе обавести надлежно министарство.

Члан 17

Истраживач подносилац захтева за Стручно мишљење за рад на огледним животињама из члана 14 овог Правилника, има право жалбе Ректору Универзитета у Новом Саду на мишљење Етичке комисије у року од 7 дана од дана пријема мишљења Етичке комисије.

Истраживач подносилац захтева за Стручно мишљење за рад на огледним животињама из члана 14 овог Правилника може да се жали Ректору Универзитета у Новом Саду на ажурност рада Етичке комисије уколико Етичка Комисија не издаје мишљење о експерименталном протоколу у временском року предвиђеном Правилником.

У случају жалбе против мишљења или ажурности Етичке комисије, Ректор Универзитета има право да захтева давање поновног мишљења Етичке комисије по том предмету у року који јој Ректор остави. Овако донета одлука Етичке комисије је коначна.

VII ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 18

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања на огласној табли Универзитета у Новом Саду, а објавиће се и на интернет страници Универзитета.

ПРЕДСЕДНИК САВЕТА

Проф. др Лазар Савин

ПРИЛОЗИ:

Прилог 1: Упутство за добијање мишљења ЕК-ЗЗДОЖ-УНС

Прилог 2: Предлог форме молбе Етичкој комисији

Прилог 3: Образац захтева за одобрење спровођења огледа на животињама

Прилог 4: Прилози уз Образац захтева за одобрење спровођења огледа на животињама

**УПУТСТВО ЗА ДОБИЈАЊЕ МИШЉЕЊА ЕТИЧКЕ КОМИСИЈЕ
ЗА ЗАШТИТУ ДОБРОБИТИ ОГЛЕДНИХ ЖИВОТИЊА
УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ**

Етичка комисија за заштиту добробити огледних животиња Универзитета у Новом Саду издаје **мишљење** о етичности предложеног огледа на животињама, на основу којег надлежно министарство издаје **решење** о одобрењу спровођења огледа на животињама.

За добијање мишљења Етичке комисије за заштиту добробити огледних животиња Универзитета у Новом Саду о етичности рада са огледним животињама у оквиру научно-истраживачке делатности (дипломског или мастер рада, докторске дисертације, пројектних задатака) потребно је:

1. Упознати се са Правилником за рад са огледним животињама Универзитета у Новом Саду,
2. Упознати се са Пословником о раду Етичке комисије за добробит животиња Универзитета у Новом Саду,
3. У електронској форми попунити образац Захтева за одобрење спровођења огледа на животињама,
4. На е-mail адресу Етичке комисије: zastita.zivotinja@uns.ac.rs послати:
 - Молбу за добијање мишљења
 - Попуњен образац Захтева за одобрење спровођења огледа на животињама,
 - Пет референци (радова) које се наводе у обрасцу (у PDF формату) .

Када Етичка комисија буде заказала седницу, кандидати* ће електронским путем (путем e-maila) бити обавештени о времену и месту одржавања, како би могли да присуствују седници и на њој образложе свој захтев. У случају спречености кандидата, седници мора да присуствује бар један члан истраживачког тима који може да образложи захтев, у противном захтев неће бити разматран.

Истраживачи, који су добили позитивно мишљење од Комисије и решење о одобрењу спровођења огледа на животињама од надлежног министарства, у обавези су да обавесте Етичку комисију о датуму и времену извођења огледа, најкасније седам дана пред почетак огледа!

*Сва лица која су директно укључена у рад са огледним животињама морају да имају обуку одговарајуће категорије!!!

Предлог форме молбе Етичкој комисији
(на месту плавих слова уписати своје релевантне податке)

Име и презиме, звање подносиоца молбе - особе на коју ће се издати мишљење
Адреса институције
Датум

Етичкој комисији за заштиту добробити огледних животиња
Универзитета у Новом Саду
Др Зорана Ђинђића 1, 21000 Нови Сад

**Молба за добијање мишљења
о етичности рада са огледним животињама**

Поштовани чланови Етичке комисије,

Молим вас да дате мишљење о етичности рада са огледним животњама у оквиру научно-истраживачког рада/израде докторске дисертације/мастер рада/... под називом „Назив“ (а који је ... по потреби навести и остале релевантне податке о томе да ли је то део неког пројекта – где треба написати име пројекта, ко га је одобрио, број, носиоца, или је део неких других активности у оквиру којих се врши испитивање на огледним животињама).

У прилогу достављам:

- попуњен образац Захтева за одобрење спровођења огледа на животињама и
- пет радова наведених у обрасцу (у PDF формату).

Потпис
(само име и презиме)

ОБРАЗАЦ ЗАХТЕВА ЗА ОДОБРЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА

Број одобрења:

ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ РЕШЕЊА О ОДОБРЕЊУ СПРОВОЂЕЊА
ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА ИЛИ ЖИВОТИЊСКИМ ОРГАНИМА И
ТКИВИМА

ДЕО I : ДЕТАЉИ О РАДУ СА ЖИВОТИЊАМА

1. НАЗИВ РАДА:

--

2. КЉУЧНЕ РЕЧИ (до 5 кључних речи):

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

3. ЛИЦА КОЈА СПРОВОДЕ ОГЛЕДЕ

3.1. Одговорно лице

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

3.2. Остала лица

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		

адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

3.3. Лице одговорно за заштиту добробити огледних животиња

име и презиме:	звање:	иницијали титуле:
квалификације:		
обука / искуство:		
адреса на радном месту:		
телефон:	Факс:	EMAIL адреса:

4. ПЛАНИРАНО ТРАЈАЊЕ ОГЛЕДА:

Од:	До:
-----	-----

5. ДА ЛИ ЈЕ ОВО НОВИ ОГЛЕД? (означити ознаком X)

ДА:	НЕ:
-----	-----

5.1. Ако НИЈЕ:

5.1.1. Број решења о одобрењу претходног огледа:

--

5.1.2. Назив претходног огледа (ако се разликује од сада предложеног)

5.1.3. Име претходног лица које је обављало оглед (ако се разликује од сада предложеног):

--

5.2. Сврха огледа (означити ознаком X):

Оснивање приплодног запата огледних животиња које се неће користити у истраживањима, тестирањима, образовању, а њихови потомци могу да се користе у те сврхе	Сврха 0	
Фундаментална истраживања у вези са основном грађом и функцијом организма, органа, ткива, ћелија, молекула...	Сврха 1	
Медицинска истраживања која се односе на здравствене поремећаје и болести, њихов узрок, генезу, дијагностику, третман, превенцију и сл.	Сврха 2	
Испитивање ефикасности, токсичности и штетности лекова, вакцина, биоцида и других производа који се користе у хуманој и ветеринарској медицини, заштити биља, заштити природе и сл.	Сврха 3	
Развојне студије нових производа који могу да се примене у дијагностици, терапији обољења човека и животиња, заштити здравља људи и животиња, заштити природе и сл.	Сврха 4	
Испитивање квалитета хране за животиње, хране животињског порекла и производа животињског порекла	Сврха 5	
Образовање и стручно усавршавање студената и стручњака из области биомедицинских наука	Сврха 6	

5.3. Категорија инвазивности огледа на животињама (означити ознаком Хиспод слова)

A	B	C	D	E

6. ВРСТА И БРОЈ ЖИВОТИЊА КОЈЕ ЋЕ СЕ КОРИСТИТИ У ИСТРАЖИВАЊИМА:

Уобичајен назив врсте	
Латински назив врсте	
Раса, сој	
Посебна особина расе, соја	
Пол	
Старост	
Телесна маса	
Порекло (извор набавке)	
Број 1. године истраживања	
Укупан број	

6.1. Да ли је коришћење врсте забрањено било којим законом или другим правним актом Републике Србије? (означити знаком X)

ДА:

НЕ:

Ако ЈЕСТЕ, којим:

Ако ЈЕСТЕ, навести који број животиња није обухваћен забраном, односно ограничењем:

7. СМЕШТАЈ И НЕГА ЖИВОТИЊА;

7.1. Место смештаја животиња током огледа:

Зграда:

Спрат:

Соба:

7.2. Лице/а одговорно/а за дневну бригу о животињама (које/а може/гу да се контактира/ју и после истека радног времена и викендом):

Име и презиме:

Звање/радно место:

Телефон на послу:

Телефон код куће:

Мобилни телефон:

7.3. Начин смештаја животиња у току огледа (означити знаком X):

Лабораторијски услови		Фармски услови		Стационар за животиње	
Подни систем - индивидуални		Подни систем - индивидуални		Подни систем - индивидуални	
Подни систем - групни		Подни систем - групни		Подни систем - групни	
Кавезни систем - индивидуални		Кавезни систем - индивидуални		Кавезни систем - индивидуални	
Кавезни систем - групни		Кавезни систем - групни		Кавезни систем - групни	
Бокс индивидуални		Бокс индивидуални		Бокс индивидуални	
Бокс групни		Бокс групни		Бокс групни	
Кутија		Кутија		Кутија	
Када		Када		Када	
Базен		Базен		Базен	
Рибњак		Рибњак		Рибњак	
Друго (навести)		Друго (навести)		Друго (навести)	

7.4. Огледи се обављају на: одељењу, организационој јединици или катедри (навести)

7.5. Начин и праћење здравственог стања и добробити животиња у огледу у току дана, викендом и празником (описати колико пута дневно се животиње посматрају на промену здравственог стања и понашања, у које време, на који начин се спроводи контрола здравственог стања и добробити животиња током викенда и празника)

--

8. ЦИЉ КОРИШЋЕЊА ЖИВОТИЊА (укратко описати са највише 50 речи)

--

8.1. „Опис огледног дизајна писан језиком који је разумљив лаику”

--

9. РАЗЛОГ КОРИШЋЕЊА ЖИВОТИЊА (укратко описати са највише 50 речи)

--

10. ДА ЛИ ВАМ ЈЕ ПОЗНАТО ДА ЛИ ЗА ОВУ ВРСТУ ОГЛЕДА ПОСТОЈЕ АЛТЕРНАТИВЕ? (означити знаком X)

ДА:

НЕ:

11. НАВЕСТИ 5 РЕФЕРЕНЦИ СТРАНИХ АУТОРА КОЈИ СУ ПУБЛИКОВАЛИ РЕЗУЛТАТЕ СЛИЧНИХ ИСТРАЖИВАЊА И УЗ ОРИГИНАЛ ОБРАСЦА ПРИЛОЖИТИ ФОТОКОПИЈЕ ТИХ РАДОВА

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5..

12. У ПРАЗНО ПОЉЕ СТАВИТИ ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ/АЛГОРИТАМ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА (контролне групе, огледне групе, начин третмана, средства која се апликују, дозе, начин апликације и све остало што је релевантно за оглед)

--

13. СВРХА ОГЛЕДА

13.1. Главна сврха огледа (обележити само једно, са X)

☐ истраживања	☐ дијагностика
☐ терапија	☐ помоћно средство за физиолошку функцију
☐ обука	☐ развојни производ (лек/вакцина/биоцид/храна/ намирнице/други производи)

13.2. За коју област истраживања су од релевантног значаја или у којој области могу да се примене (обележити само једно, са X)

☐ конзервација / екологија	☐ пољопривреда (сточарство, особине, производност)
☐ ветеринарска медицина	☐ медицина/стоматологија
☐ основна биологија	☐ друго (навести)

14. ПОДРУЧЈЕ ИСТРАЖИВАЊА (обележити само једно, са X)

☐	понашање
☐	малигна обољења
☐	испитивање лекова/биоцида
☐	гастроинтерстинални систем
☐	имунологија
☐	мишићно-скелетни систем
☐	орална биологија
☐	репродукција
☐	

☐	биолошки материјали
☐	кардиоваскуларни систем/крв
☐	екологија
☐	генетика/генетске манипулације
☐	заразне болести
☐	неуробиологија/чула
☐	паразитологија
☐	респираторни систем
☐	

☐	развојна биологија
☐	ендокринологија
☐	раст
☐	молекуларна биологија
☐	исхрана
☐	бубрежна функција
☐	токсикологија
☐	друго (навести)
☐	

15. ВРСТА

☐	миш
☐	пацов
☐	зец/кунић
☐	заморац
☐	
☐	
☐	

☐	мачка
☐	пас
☐	коњ
☐	примат
☐	
☐	
☐	

☐	овца
☐	свиња
☐	говече
☐	коза
☐	
☐	
☐	

☐	дивља животиња/сисар
☐	птица
☐	водоземац/гмизавац
☐	риба
☐	цефалоподи
☐	друга врста (навести)
☐	

16. КАТЕГОРИЈА ИСТРАЖИВАЊА

16.1. Истраживања се спроводе ради (означити са X):

☐	A. само ради посматрања животиња у природи, на изворним стаништима, зоолошким вртovima, фармама и сл.
☐	B. на животињама које су претходно лишене живота ради узорковања крви, лимфе, цереброспиналне течности и чврстих ткива за успостављање културе ткива, ћелија или ради изоловања и проучавања органа <i>in vitro</i>
☐	C. на животињама у општој анестезији без опоравка по завршетку огледа
☐	D. на животињама које ће остати у животу после огледа који није проузроковао стрес животињи (апликација нетоксичних и других нешкодљивих материја, венепункција, краткотрајно обуздавање животиња, ускраћивање животињама хране и воде у границама физиолошке издржљивости и сл.)
☐	E. на животињама које ће преживети после огледа заснованог на минималном степену стреса кратког трајања (канулација крвних судова на анестезираним животињама, давање фармаколошких супстанци, лапароскопија, краткотрајно обуздавање дивљих животиња, ускраћивање животињама хране и воде изван граница физиолошке издржљивости и сл.)
☐	F. на животињама које ће преживети после интервенције која проузрокује знатан степен стреса или хроничан стрес (после већих хируршких захвата, индуковане промене понашања животиње биолошким, физичким или хемијским средствима, дуготрајно обуздавање животиње, примена токсичних или материја које проузрокују бол и сл.)

16.2. Назначити врсту инвазивности огледа (обележити само једно, са X):

☐	алгезија
☐	генетска манипулација
☐	неоплазија
☐	биохевиорална депривација
☐	социјална изолација
☐	индукција заразних болести
☐	индукција паразитских болести

☐	апликација токсичних материја
☐	апликација пирогених материја
☐	тератогеност
☐	телесне повреде
☐	ампутација
☐	вађење целих или делова органа
☐	опекотине

☐	зрачење
☐	интервенције на фетусима
☐	квалитативно неправилна исхрана
☐	квантитативно неправилна исхрана
☐	оскудевање у води
☐	друго (означити)

17. ДА ЛИ ОГЛЕД ОШТЕЋУЈЕ ГРАЂУ И ФУНКЦИЈУ ОРГАНИЗМА ЖИВОТИЊЕ? (означити ознаком X)

ДА:	НЕ:
-----	-----

18. ДА ЛИ ОГЛЕД ЗАХТЕВА УПОТРЕБУ АНЕСТЕТИКА? (означити ознаком X)

ДА:	НЕ:
-----	-----

19. Ако је одговор ДА навести:

(а) врста анестетика, доза, начин апликације:
(б) колико дуго ће се пратити животиње у општој анестезији?:

20. ДА ЛИ ОГЛЕД ЗАХТЕВА УПОТРЕБУ АНАЛГЕТИКА?
(означити ознаком X)

ДА:

НЕ:

21. Ако је одговор ДА навести:

- (а) врста аналгетика, доза, начин апликације:
(б) у ком периоду огледа се даје аналгетик и колико дуго траје његово дејство?
(в) лице које апликује аналгетик:
(г) разлог због кога се не употребљава аналгетик:

22. Посматрање опоравка животиње, појаве бола и симптома стреса код животиње

- (а) колико често ће после огледа животиње бити посматране?
(б) који знаци ће бити праћени?
(в) лице које ће пратити појаву бола и стреса после огледа:

(Напомена: погледати део: Праћење стреса код огледних животиња)

23. УТИЦАЈ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊЕ (означити са X)

☐

потпуни опоравак

☐

делимични опоравак

☐

лишавање живота

24. ПОСТУПАК СА ЖИВОТИЊОМ КОЈА ПРЕЖИВИ ОГЛЕД

☐

удомљавање

☐

коришћење у другим истраживањима

☐

друго (навести)

☐

враћање у основни запат

☐

продаја

☐

25. АКО СЕ ЖИВОТИЊА ЛИШАВА ЖИВОТА, НАВЕСТИ НАЧИН

26. АКО СЕ ЗА ЛИШАВАЊЕ ЖИВОТА КОРИСТЕ НЕКЕ ОД ФИЗИЧКИХ МЕТОДА, НАВЕСТИ КОЈЕ И РАЗЛОГ (до 50 речи)

27. ДА ЛИ ИСТРАЖИВАЊА ПРЕДСТАВЉАЈУ РИЗИК ПО ЛИЦЕ/А КОЈЕ СПРОВОДИ/Е ОГЛЕД И ДРУГО ОСОБЉЕ?
(означити ознаком X)

ДА:

НЕ:

Ако представљају ризик, које мере ће се предузети да се ризик смањи или избегне?

28. НАЧИН ОДЛАГАЊА УГИНУЛИХ ЖИВОТИЊА ИЛИ ЖИВОТИЊА ЛИШЕНИХ ЖИВОТА (описати до 50 речи)

29. НАЧИН ОДЛАГАЊА ДРУГОГ МАТЕРИЈАЛА ИЗ ОГЛЕДА (описати до 50 речи)

**ПРИЛОЗИ УЗ ОБРАЗАЦ ЗАХТЕВА ЗА ОДОБРЕЊЕ
СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА**

**ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ ОДНОСИ ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ИЗДАВАЊЕ РЕШЕЊА О
ОДОБРЕЊУ СПРОВОЂЕЊА ОГЛЕДА**

ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ ОДНОСИ ЗАХТЕВ

Захтев за издавање Решења о одобрењу спровођења огледа се подноси за следеће категорије животиња:

1. сви кичмењаци, укључујући и рибе који се користе за истраживања, тестирања и образовне сврхе
2. главоношци (октоподи, сипе)
3. све животиње које се хватају из било ког разлога
4. све животиње које се хватају да би се обележиле, да би им се узеле телесне мере или узорци течности и ткива
5. све животиње које се лове
6. заштићене, угрожене и ретке врсте

ЖИВОТИЊЕ НА КОЈЕ СЕ НЕ ОДНОСИ ЗАХТЕВ

Захтев за издавање Решења о одобрењу спровођења огледа се не подноси за следеће категорије животиња:

1. сви бескичмењаци који нису главоношци
2. угинуле животиње, које нису лишене живота ради истраживања
3. јаја, ембриони, ларве, осим ларви врста риба за које се очекује да се потпуно развију до адулта
4. животиње које се посматрају на природним стаништима, резервартима, зоовертовима, без икаквих манипулација са животињама.
5. огледне животиње које се гаје у лабораторијским условима ради репродукције
6. домаће животиње које се гаје под стандардним условима
7. животиње познатих власника, које су обухваћене лечењем ако служе за обуку студената
8. животиње лишене живота или заклане из комерцијалних разлога
9. рибе из рибњака које се гаје да би се порибљавале друге воде
10. рибе које се лове ради утврђивања величине популације, миграције и др
11. рибе које се изловљавају/узоркују угинуле(болест, тровања...)

КАТЕГОРИЈЕ ИНВАЗИВНОСТИ ОГЛЕДА НА ЖИВОТИЊАМА

Категорија “А” - огледи на неживом материјалу, живим изолатима (ћелијске и ткивне културе) и на инвертебратима.

Категорија “В” - огледи на животињама који не проузрокују осећај нелагодности код животиња или је овај осећај слабог интензитета. Примери су експерименти на инвертебратима са комплексним нервним системом, истраживања на краткотрајно и вешто обузданим животињама ради посматрања и физичког испитивања, интравенска, поткожна, интрамускуларна, интраперитонеална, перорална, интраторакална и интракардијална (категорија “С”) апликација нетоксичних материја, акутна истраживања на потпуно анестезираним животињама које се на крају огледа жртвују еутаназијом, а у току огледа не могу доћи свести, тј. проучавање тренутне смрти, демонстрирање метода еутаназије после брзог увођења у бесвесно стање, као што је предозирањем анестетика или декапитација после седације или лаке анестезије и огледи који се заснивају на краткотрајном гладовању и жедновању животиња у времену које одговара дужини апстиненције у природним условима.

Категорија “С” - експерименти који проузрокују минимални степен стреса или бола или само краткотрајни бол. Примери су истраживања на кичмењацима заснована на канулацији или катетеризацији крвних судова или телесних дупљи под анестезијом, мале хуруршке интервенције под анестезијом, биопсија, лапароскопија, краткотрајно обуздавање ради једноставне опсервације или друге врсте испитивања, али које су повезане са минималним стресом, краткотрајни период ускраћивања хране и воде, али који превазилази период природне апстиненције, експерименти ради проучавања понашања на свесним животињама које су краткотрајно обуздане тако да је код њих проузрокован минималан степен стреса или су обуздане применом непријатних стимулуса. После завршених огледних процедура “С” категорије код животиња не сме да се испоје знаци анорексије, дехидрације, хиперактивност, сомнолентност, повећана потреба да леже, интензивна вокализација, појачана агресивност, аутоизолација, антисоцијално понашање или аутомутилација.

Категорија “Д” - експерименти који проузрокују значајан степен бола код кичмењака. Пример су истраживања на кичмењацима која се заснивају на хируршким интервенцијама под општом анестезијом, после којих је могућ потпуно опоравак, индукција физиолошких или морфолошких аномалија које за последицу имају бол или стрес, излагање животиње непријатним стимулусима чије је избегавање немогуће, пролонгирано физичко обуздавање у трајању од више часова, индукција промена у понашању, које доводе до стреса, као што су одвајање младунчади од мајке, агресивност, излагање предаторима, поступци који проузрокују тежак и иреверзибилан бол и прекид сензоримоторне организације, примена комплетног Фројндовога адуванта, индукција радијационе болести и сл. Експерименталне процедуре “Д” категорије не смеју проузроковати тежак клинички облик стреса у чијој симптоматологији преовлађују непожељне промене у понашању, одсуство самонеге, дехидрација, абнормална вокализација, пролонгирана анорексија, циркулаторни колапс, екстремна летаргија, непокретност, знаци тешке локалне и системске инфекције и др.

Категорија “Е” - експерименти који се заснивају на проузроковању бола јаког интензитета близу или изнад прага толеранције неанестезираних свесних животиња. Примери су примена мишићних релаксанта или паралитика, као што су сукцинилхолин или други курариформни лекови који се користе само ради обуздавања неанестезираних животиња при хируршким интервенцијама, наношење тешких телесних повреда, опекотина или траума неанестезираним животињама, тестови на токсичност и експерименталне инфекције или друге индуковане промене здравственог стања које за последицу имају угинуће, покушај индукције психотичког понашања животиња, методи жртвовања животиње који нису прописани од надлежне лабораторијске институције (нпр. употреба стрихнина), индукција тешког облика неповратног стреса или термичког шока. Међутим, у већини земаља које се придржавају ове категоризације забрањено је извођење поступака “Е” категорије.

ПРАЋЕЊЕ СТРЕСА КОД ОГЛЕДНИХ ЖИВОТАЊА

ПРОЦЕНА СТРЕСА				
Параметар	Животиња (ID)	Оцена	Датум/време	Датум/време
Изглед	Нормалан	0		
	Изостанак чишћења (хигијенско понашање)	1		
	Накострешеност, исцедак из носа	2		
	Пилоерекција, погрбљеност	3		
Уношење хране и воде	Нормалано	0		
	Недовољно, телесна маса опада за 5%	1		
	Недовољно, телесна маса опада за 10-15%	2		
	Изостанак уношења	3		
Клинички знаци	Нормална телесна температура, нормалан број откуцаја срца и фреквенције дисања	0		
	Благе промене телесне температуре, броја откуцаја срца и фреквенције дисања	1		
	T±1°C, одступање у броју откуцаја срца и фреквенције дисања за 30%	2		
	T±2°C, одступање у броју откуцаја срца и фреквенције дисања за 50% и више	3		
Природни облици понашања	Нормално понашање	0		
	Незнатне промене понашања	1		
	Слаба покретљивост, измењена покретљивост и изолованост	2		
	Вокализација, аутомутилација, неуобичајена смиреност, поспаност, неоглашавање	3		
Провоцирано понашање	Нормалан одговор	0		
	Незнатна депресија или хипо или хиперактивност	1		
	Промене средњег интензитета у очекиваној реакцији на провоцирано понашање	2		
	Прекоматозно стање, ареактивност, пренаглашена хипореактивност или пренаглашена хиперреактивност	3		
Оцена	Ако се оцена 3 појавила више од једном, додати екстра поене за сваку оцену 3	2-5		
	УКУПНО	0-20		
Процена стреса 0-4 нормално 5-9 потребна примена аналгетика или другог третмана 10-14 патња, потреба за прекидом или корекцијом огледа 15-20 тежак стрес, завршетак огледа				